

De Poemp

TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN

NUMMER 31 □ VOORJAAR 1997 □ AK 2560 NIJLEN

Ten Geleide

Naar een cultuur van ontmoeting

*Lieve Lexeres,
Beste Lexer,*

1996 werd in vele opzichten een jaar dat niet vlug zal vergeten worden. Mensen weten niet meer waar ze nog echt terecht kunnen in een wereld waarin zo'n onmenselijke dingen gebeuren. De Witte Mars, een ongeorganiseerde en ongestuurde optocht vanuit een geschokt rechtvaardigheidsgevoel, drukte het onbestemde verlangen uit dat "het" moet veranderen. Maar wat is "het"?

Eeuwen hebben onze voorouders moeten vechten voor het naakte bestaan. Oorlogen, pestepidemies, heksenjachten, hongersnood: de Nijlenaar heeft het allemaal beleefd. De jongste eeuw bracht de techniek een voorheen ongekende welvaart in onze contreien (maar ook twee moordende oorlogen!). Begrijpelijk dat wij nu stevig vasthouden aan deze zo recent

verworven *welvaart*. Maar ondertussen verliezen wij het *welzijn* uit het oog. Dat nu is de kloof *in* de burger: beweren dat "het" moet veranderen en ondertussen materiële welvaart als onbetwist hoogste goed najagen.

Och, mensen, laten wij er maar geen doekjes omwinden. Wij zijn goede dingen uit ons dorpsverleden aan het verliezen. In onze straten heerst nu vooral koning auto. De tijd dat mensen er ook een veilige, rustige ontmoetingsruimte vonden, is wel voorgoed voorbij. Geen wonder dus dat wij van jaar tot jaar minder nieuwjaarszangers tellen... al zal de materiële verzaaging van onze kinderen daarin ook wel meespelen. Ander voorbeeld. Op hoeveel plaatsen in ons dorp wordt nog "gebeursd"? Het egoïstische monster dat televisie heet, houdt ons binnen in onze huizen. Dat TV-monster overspoelt ons bovendien zonder ophouden met reclameboodschappen voor materiële behoeften en geldgewin en dompelt ons nà die boodschappen meestal via een of ander Engelstalig product onder in een maatschappij die niet de onze is... Waar is het dorp waarin mensen gul en ongedwongen naar mekaar luisteren, "tijd" hebben voor elkaar? → blz. 2

*"Men kan de jongen wel uit het dorp halen,
maar nooit het dorp uit de jongen!"*

De Poemp brengt binnen- en buitenlandse "poempers" op **zondag 22 juni 1997 vanaf 14 uur** terug in het dorp tijdens een

Grote Ontmoetingsdag

IEDEREEN van harte WELKOM!

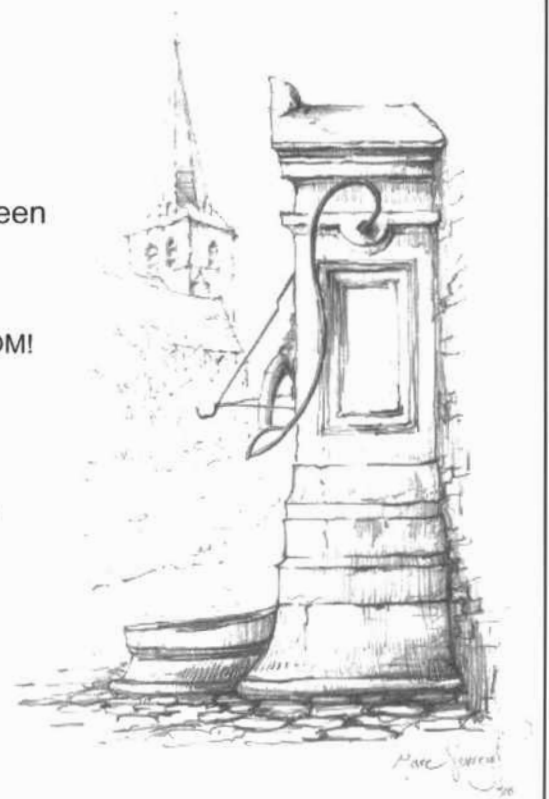
Programma

14 uur : verwelcoming en hernieuwde kennismaking in de salons van Nilania, Kesselsesteenweg 52, tel. 03.481.88.41

15 uur : met de auto naar het August Hermansplein; start van een enige dorpswandeling langs "de ouw krak", de pastorie, de "poemp", het gemeentehuis, de "poempiers" en... een diamantmuseum in wording. Willen de benen niet meer zo goed mee? Geen nood : in Nilania zorgt onze René voor een alternatief "klank- en lichtspel"!

16.30 uur : iedereen terug in Nilania voor de koffie en een denderend optreden van de **echt-Nijlense Straatzangers**

xx uur: afscheid en tot de volgende "Poemp"!

Naar een cultuur van ontmoeting

(vervolg p.1)

De Poemp wil pleiten voor een cultuur van ontmoeting, respect, samenhang en solidariteit (óók met de derde en vierde wereld!). Misschien moeten we hiervoor een stukje welvaart afstaan, ten voordele van ons welzijn. De inzet is zeker de moeite waard: een toekomst waarin kinderen zorg, liefde en tederheid krijgen, m.a.w. het gezin geherwaardeerd wordt. Een toekomst ook waarin burens daadwerkelijk om mekaar geven en waaruit de mateloze zelfzucht van vandaag verdwenen is. Het zo vaak verwoorde Poemp-standpunt blijft dus onverminderd geldig. Laat ons zorg-

vuldig de goede dingen uit het verleden bewaren en leren uit onze dwaasheden. Dan kan "het" veranderen!

Wij wensen U, dierbare Poempist(e), ondertussen veel leesgenot toe met deze andermaal langverbeide "Poemp".

Walter Caethoven.

PS 1 : Uw Heemkring houdt het niet bij woorden en papier. Op zondag 22 juni 1997 organiseren we een enige, grote ontmoetingsdag voor binnen- en buitenlandse Nijlenaars. Reserveer alvast een halve zondag voor uw dorpsgenoten!
PS 2 : Over "de kloof in de burger" kon je meer lezen in een interview met psycholoog Eddy Van Tilt in De Standaard van 25.11.1996.

Afscheid van een bijzonder pastoor

In memoriam

Z.E.H. Louis Witvrouwen

Pastoor Louis Witvrouwen werd geboren in Nijlen op 17 september 1919. Op zaterdag 16 oktober 1996 overleed hij in Lier. Daarmee verloor Bevel één van zijn markantste figuren van de laatste tientallen jaren. Na zijn priesterwijding op 4 juni 1944 was hij achtereenvolgens leraar aan het O.-L.-Vrouwcollege in Boom en aan het Sint-Jan Berchmanscollege in Diest. Vanaf 1959 werd hij pastoor in Bevel, totdat hij 33 jaar later, in 1992, ontslag nam.

Zijn creativiteit kende geen grenzen. Pas in Bevel zette hij met een historische stoet (meer dan 700 deelnemers!), in 1961 een grootse viering op voor het 100-jarig bestaan van de kapel op Kruiskensberg.

Nadat hij kort nadien de Chiro had opgericht, begon hij, met heel veel vrijwilligers, in 1965 het chiroheem te bouwen. Zijn enthousiasme, zijn uitbundig schaterlachen, werkte aanstekelijk. In 1970 werd, opnieuw onder zijn impuls, de nieuwe, en prachtige, parochiezaal in gebruik genomen.

Hij was bijzonder getalenteerd. En al zijn talenten gebruikte hij, in de eerste plaats in dienst van de liturgie. Daarin legde hij ook al zijn kunstzinnigheid en wel sprekendheid, met uiterst goed voorbereide preken. Want preken kon hij als geen ander!

Telkens opnieuw lanceerde hij frisse ideeën, nieuwe initiatieven, wist mensen warm te maken, en slaagde erin zich te omringen met mensen waarop hij steeds, onvoorwaardelijk, een beroep mocht doen. En dat was wederzijds. Eén van zijn mooiste gaven was zeker wel zijn vrijgevigheid. Ik geloof niet dat er iemand ooit tevergeefs bij hem voor (dikwijls financiële) hulp is komen aankloppen. Ook na zijn vertrek uit Bevel bleef hij de parochie en de verenigingen financieel steunen.

● Pastoor Louis Witvrouwen (1919 - 1996)

Ongetwijfeld had hij ook zijn kleine kanten. Zijn directheid (hij had niet de gewoonte een blad voor de mond te nemen) werd niet altijd gewaardeerd. Zijn impulsief en opvliegend karakter en zijn eigenzinnigheid waren allicht voor sommigen onaanvaardbaar. Hij wist dat ook, en op zijn bidprentje, dat hij zelf heeft opgesteld, heeft hij daarvoor uitdrukkelijk vergiffenis gevraagd.

Ikzelf mocht hem leren kennen als jonge misdienaar. (Er waren rond 1970 meer dan 40 misdienaars, jongens en meisjes, in Bevel). Ondanks het grote leeftijdsverschil klikte het tussen ons. Ik was gegrepen door zijn rechtvaardigheidsgevoel, zijn sociale bewogenheid en zijn Vlaamsgezindheid.

Ik had het voorrecht van mijn goede vriend afscheid te mogen nemen enkele uren voor hij gestorven is. Een indrukwekkend moment van dankbaarheid en geloof, dat ik nooit zal vergeten.

Rudy Verdonck.

Over cafés, cafetaria's, herbergen en estaminets (2)

De vorige bijdrage in onze Poemp over Nijlense cafés en herbergen hebben wij beëindigd met het besluit dat het interessant en leerrijk zou zijn de toestand van 1946-47 met die

van 1997 te vergelijken. Vooreerst echter graag een zijsprongetje naar "Verschuerens Modern Woordenboek", waaruit blijkt dat de Nijlenaar het niet altijd volmondig eens is met Verschueren, zeker als het over pinten-pakken gaat. Een verklarende lijst uit het Modern Woordenboek:

Herberg : 1) plaats waar men vreemdelingen huisvest; 2) plaats waar drank wordt gebruikt

Taverne : eigenlijk bierhuis

Café : eigenlijk koffiehuis

Cafetaria : goedkoop café, koffiehuis waar men zichzelf snel kan bedienen

Afspanning : 1) herberg met stalling; 2) plaats met overnachtingsmogelijkheden voor mens en dier

Kroeg : gemene herberg

Stamcafé : café waarvan men stamgast is

Kantine : plaats in kampen en kazernes waar men levensmiddelen en versnaperingen kan kopen

Estaminet : herberg

Bar : fijn drinksalon

Aan de hand van deze lijst kan u vaststellen dat wij de namen voor drank- en eetgelegenheden enigszins anders gebruiken. Een *café* is voor de Nijlenaar een bierhuis; een *taverne* een eethuis voor kleine gerechten. Een *kantine* is meestal een lokaal voor sport- en andere verenigingen.

En dan volgen nu de namen van alle (?) huidige cafés, drankgelegenheden, tavernes, lokalen en kintines van sport- en andere verenigingen, uitgebaat in het Nijlen van 1997. Meteen kan de vergelijking gemaakt worden met "hoe het vroeger was".

Cafés

't Hoekske	Bevelsesteenweg
Bonte Os	Kerkstraat
De Nieuwe Statie	Statiestraat
Klein Trommel	Albertkanaalstraat
Molen	Statieplein
Mozart	Gemeentestraat
Roskam	Albertkanaalstraat
Nova	Statieplein
Volksvrienden	Broechemsesteenweg
St. Paulus	Broechemsesteenweg
Den Dorsel	Bouwelsesteenweg
Huize Van Camp	Woeringenstraat

Tavernes

Breugelhoeve	Breugelhoevestraat
De Slappe Uier	Schriekstraat
Den Wijngaerd	Koningsbaan
Napoleonhoeve	Hoeveweg
De Paddekote	Bouwelsesteenweg
Pacific	Bouwelsesteenweg
Victoria	Albertkanaalstraat
Sport	Gemeentestraat

Kantines

Cafetaria (sportcentrum)	Beekstraat
Heidesmash	Bouwelsesteenweg
Flamingo's	Katerstraat
KFC Nijlen	Goorstraat en Ophoven
Sparka	Paashoekstraat
Vera	Goorstraat
De Nijlense Speurhond	Herenthoutsesteenweg
't Zoontje	Broechemsesteenweg
Kempenland	Herenthoutsesteenweg
Brandweer	Kerkstraat
KWB	Gemeentestraat
Tennisclub	Molenbos

Eetgelegenheden

Kempisch Koffiehuis	Statiestraat
Girande	Bouwelsesteenweg
Chinees	Albertkanaalstraat
De Tomaat	Woeringenstraat

De optelsom van deze lijst is toch wel verrassend. Zo zijn er in ons dorp nog slechts 11 eigenlijke cafés, en verder 11 kintines (bijna onbestaande, 50 jaar geleden!), 8 tavernes en 4 eetgelegenheden (onbestaande 50 jaar geleden).

Op 31 december 1995 bedroeg het bevolkingscijfer voor Nijlen 11.195. Het aantal cafés en andere drankgelegenheden bedroeg toen 34, hetzij één ontmoetingsplaats per 329 inwoners. In 1946 hadden we nog 1 café per 112 inwoners (zie vorige Poemp). Uit deze cijfers blijkt dat het cafébezoek en de behoefte aan sociale contacten is veranderd. Zouden de zogenaamde kintines, nu hoofdzakelijk ontmoetingsplaatsen van vrienden en klubgenoten, niet gedeeltelijk de rol hebben overgenomen van het vroegere stamcafé? Vermoedelijk wel, temeer daar het grootste deel van de 11 eigenlijke cafés slechts enkele dagen per week geopend zijn. Vervangen ook tavernes en eetgelegenheden niet het stamcafé van weleer? Is hier het vroegere cafébezoek →

niet vervangen door een etentje met de vrouw of heel het gezin? En was vóór 50 jaar het cafébezoek niet een hoofdzakelijk mannelijke aangelegenheid?

Wat er ook van zij, vandaag gebeurt het eigenlijke "cafébezoek" (het samenkomen met vrienden bij pot en pint) hoofdzakelijk in sportkantines en andere club-lokalen. Het uitbaten van een café of herberg is nog steeds, zoals vroeger, een bijberoep. Het bekende gezegde "Het enige dat niet verandert is... dat alles verandert"... geldt ook voor het op "staminee-gaan". Ondanks de meer individualistische ingesteldheid van de hedendaagse maatschappij blijft het samenkomen bij een pint of een hapje nog altijd een veel gebezigde ontspanning in ons dorp.

In een volgende bijdrage zoeken we uit waar en bij wie onze groot- en overgrootouders op café gingen!

Hypoliet Budtz.

't Estaminet

Tijdens de Negenjarige Oorlog (1688 - 1697) waren de Spaanse soldaten vast te gast in onze kroegen, taveernen en brandewijnhuizen. Het liefst kwamen ze op de plaatsen met de mooiste serveuzes. Toen ze weggingen, schreven ze op de witgekalkte muren "Esta minet": hier zit een schoon poezeke. Zo ontstond het begrip "estaminet", later verbasterd tot "staminee" of "stamnee". In ieder dorp in Vlaanderen vind je nog staminees. En eigenlijk klopt daar het hart van Vlaanderen!

(L. Demedts in *De Standaard* - 01.04.1997)

● *Waar gingen onze grootouders op café? Dat zoeken we in een volgende bijdrage uit. Op de foto: "De Picardie", toen nog hotel.*

Lezersbrieven

Het dorp in de jongen

Waarde Dorpsgenoten!

Zoals alle vorige Poempen heeft ook het nummer 30 ons interessante en hartverwarmende lectuur bezorgd over onze bakermat. Wij waarderen uw werk zeer. Wij danken u oprecht en wensen u veel inspiratie om de herinneringen aan ons geliefd Nijlen levendig te houden. Blijf moedig "poempen"!

Het is de persoon van pastoor De Deyne zaliger die mij naar de pen deed grijpen. U merkt het : zelfs na zijn heengaan blijft hij een bron van inspiratie. De rubriek "Herinneringen" biedt mij een gunstige gelegenheid om mijn dank en waardering uit te spreken voor deze wijze priester. Talloze keren ben ik op zon- en feestdagen zijn misdienaar geweest in de mis van zeven uur. Zo was ik tweemaal bevoorrecht, want de andere familieleden zaten reeds een uurtje vroeger in de kerk. Als ik daarover vertel, moet ik ten behoeve van de postconcliaire generatie eraan toevoegen, die 6 en 7 uur, dat was 's morgens! De jongeren kunnen het maar niet geloven en hun meewarige blik verraadt een zeker onbegrip en medelijden...

In die gezegende tijd bestond de "loffelijke" gewoonte dat de celebrerende priester zich bescheiden terugtrok in de sacristie om zijn confrater-predikant niet te storen tijdens zijn sermoen. De acoliet deed de etymologische betekenis alle eer aan en volgde de celebrant met nauwelijks bedwingbare geestdrift.

Niet alleen de heerlijke warmte van de kachel, maar vooral de diepgaande gesprekken die onderpastoor De Deyne met mij voerde, vervulden mijn hart met een warm geluk. De onderpastoor was werkelijk een erudiet man. Er waren parochianen die hem in een vage honoris-causa-opwelling schalks aanspraken met de vleiende alliteratie "Deken De Deyne". Hij verdiende meer dan die titulatuur aanduidt.

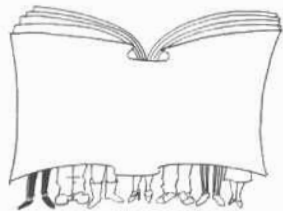
In een posthume hulde wil ik vooral mijn diepe erkentelijkheid verwoorden. Immers, onderpastoor De Deyne heeft er in 1953 voor gezorgd dat ik na de humaniora mijn studie kon verderzetten in de regentenschool Sint-Thomas te Brussel. Dat "verder" studeren was toentertijd helemaal niet vanzelfsprekend. Geen problemen echter voor de goede onderpastoor, hij regelde alles tot in de puntjes.

Dit alles wilde ik u graag meedelen.

Gerard Van Den Bogaert (Deurne)

P.S. Trouw aan mijn devies "Je kunt wel een jongen uit het dorp halen, maar het dorp niet uit de jongen", vermeld ik hierna mijn echt-Nijlense titels: *Geraar van Marie de Goei en van Gust van den Dekker!*

130 jaar

biblioteekleven te Bevel

Zondagnamiddag, 15 september 1996. Gewoonlijk is het zeer rustig in Bevel-Dorp. Je zou wel in je blootje op straat kunnen lopen. Vandaag echter heerst er een drukte van belang en dan vooral rond de onlangs gerestaureerde oud-pastorie. De officiële opening van het dienstencentrum en van de gemeentelijke bibliotheek vindt immers deze namiddag plaats. Aldus komt de Bevelse Boekerij terug naar de plaats waar ze 130 jaar geleden werd opgericht.

De oorsprong

Maken we even een reisje in de geschiedenis. Over de oorsprong en de eerste werking van de boekerij is weinig geweten daar tijdens de Tweede Wereldoorlog heel wat documenten zijn zoek geraakt. Enkel het oprichtingsjaar konden we opsporen: 1866. Dit is verwonderlijk vroeg voor een kleine gemeente met amper een 500 inwoners. Eveneens opvallend is dat het gaat over een gemeentelijke boekerij, en geen parochiale zoals meestal elders.

Officiële hoogtepunten tussen 1920 en 1940

We maken nu ineens een grote sprong in het verleden. In 1921 wordt het decreet op de openbare boekerijen uitgevaardigd. Op 4 juni 1921 wordt in Bevel de eerste beheerraad van de boekerij samengesteld: P. J. Torfs, burgemeester, Jozef Dillen en Jozef Van den Eynde, schepenen en Jozef Van Tendeloo, dienstdoende bibliothecaris. Op 12 april 1922 wordt Jozef Van Tendeloo benoemd tot bibliothecaris. Hij was tevens gemeentesecretaris en broer van pastoor Van Tendeloo, alias "den ouwen Beivel". De boekerij was destijds ondergebracht in een gebouw naast de huidige bibliotheek, gebouw dat in 1995 gesloopt werd. Op die plaats bevindt zich nu een plantsoen met parking. Het gebouw bestond uit (van west naar oost): de boekerij, de jongensschool, den "bak" (gevangenis), het gemeentehuis en het schoolhuis (mijn geboortehuis!). Het adres luidde in die tijd: Wijk A 54.

Op 17 juni 1922 volgt de erkenning van de openbare boekerij door het Ministerie van Wetenschappen en Kunsten. Zo kan er gerekend worden op subsidiëring - onder bepaalde voorwaarden. Zo is de gemeente verplicht 0,25 frank per inwoner in de begroting te voorzien als toelage voor de boekerij. De jaarwedde van de bibliothecaris bedroeg 147,30 frank.

In 1923 werd een landbouwafdeling opgericht. Men beschikte toen over 587 boeken. De uitleningen geschieden zondags van 10 tot 12 uur en donderdags van 11 tot 12 uur.

In 1929 volgt de erkenning door het Provinciebestuur en wordt aangesloten bij de provinciale wisselboekerij voor vakboeken. Datzelfde jaar sluit men ook aan bij de A.S.K.B. (Algemeen Secretariaat Katholieke Boekerijen). Van dan af vinden we enkele gegevens over de werking. Bevel telde toen ongeveer 850 inwoners. Er stonden in de rekken 888 boeken en 208 lezers leenden 1550 boeken op één jaar tijd.

Op 26 juli 1932 neemt bibliothecaris Van Tendeloo ontslag. Hij was inmiddels 72 jaar geworden. Maar zijn ontslag werd door de gemeenteraad geweigerd, waarschijnlijk omdat men niet onmiddellijk een vervanger had. Op 20 maart 1933 biedt hij nogmaals zijn ontslag aan. Deze keer wordt het aanvaard.

Op 18 oktober 1933 treedt E.H. Mertens in dienst als bibliothecaris. Eigenaardig weer: een priester als bibliothecaris van een gemeentelijk boekerij. E. H. Mertens werd benoemd tot onderpastoor te Bevel als hulp voor de sukkelachtig geworden oude pastoor Van Tendeloo. De laatste gegevens over de toenmalige boekerij vinden we op 1 september 1932. Men beschikte toen over 1009 boeken voor 215 lezers en men noteerde dat jaar 1560 uitleningen. Bevel had toen 887 inwoners. →

Zondagnamiddag, 15 september 1996: feestelijke opening van het Bevels Dienstencentrum en van de Gemeentelijke Bibliotheek. De boekerij komt terug op de plaats waar ze werd opgericht.

→

10 mei 1940 : de Tweede Wereldoorlog breidt zich uit tot ons landje. Bijna alle Bevelse inwoners slaan op de vlucht voor het dreigende oorlogsgeweld. Toen wij na de achttiendaagse veldtocht terugkeerden, misten we, bij het naderen van ons dorpje, onze vertrouwde kerktoren. Dichterbij gekomen, zagen we ons kerkje in puin liggen, gedynamiteerd door het Belgische leger. Wonderlijk genoeg stonden de muren van het koor nog overeind. Daarin bevond zich een kostbaar koorgestoelte met kunstig houtsnijwerk. Dit moest zeker gevrijwaard worden en de terugkeerders zochten dringend een veilige bergplaats. Die vond men... in de boekerij! De boeken werden op een slordige hoop gegooid in een leegstaand lokaal van de oude jongensschool. Waarom zullen we wel nooit achterhalen. Men had toch evengoed het houtsnijwerk in de oude school kunnen opbergen, zodat de boekerij kon verder bestaan?

Meer dan duizend boeken lagen daar kriskras door elkaar. Sommige lezers kwamen wel eens boeken halen tijdens de oorlogsjaren. De meeste werden eerlijk terugbezorgd, maar er bleven er ook achter. Onder andere de "Geschiedenis der gemeenten Kessel, Bevel, Nylen, Emblehem en Gestel" van J.B. Stockmans (Gedrukt te Lier in 1910). Wat er ook van weze: op 10 mei 1940 hield de boekerij op te bestaan.

Een "meesterlijke" bibliothecaris

In 1952 was F. Engelen burgemeester in onze gemeente. Hij was goed bevriend met schrijver Hubert Lampo, de hoofdinspecteur van de bibliotheken. Ondergetekende was destijds als piepjong onderwijzer aangesteld aan de gemeenteschool. Burgemeester Engelen verzocht me om de cursus bibliothecaris te volgen en de bibliotheek weer in te richten. Daar ik van thuis uit een boekenwurm was, aanvaardde ik meteen. Ik ontving mijn getuigschrift uit de handen van Gerard Walschap in 1953.

Samen met mijn vader sorteerde ik de beste boeken (in oude spelling) van de oude boekerij, kaffe ze netjes in bruin papier, volgens de heersende mode, en voorzag ze van witte etiketten. Sommige boekenliefhebbers schonken enkele boeken en het gemeentebestuur voorzag de enorme som van 2.000 frank als toelage.

Achteraan in mijn klaslokaal van de gemeentelijke jongensschool werden enkele rekken aangebracht. En zo gingen we op 1 januari 1954 met 600 boeken van start. Met een schoolbank als uitleenbalie leenden we dat jaar 2536 boeken uit aan 214 lezers. Einde 1954 bezaten we reeds 983 boeken.

Op 23 maart 1954 verkregen we de wedererkenning van de staat en van de provincie, maar wel voorwaardelijk. De toenmalige inspecteur, Gerard Walschap, eiste dat de bibliotheek zou ondergebracht worden in een afzonderlijk, degelijk lokaal.

Gelukkig verhuisde het gemeentehuis naar de oude schoollokalen, zodat er drie lokaaltjes boven in het schoolhuis vrijkwamen. De leerlingen van de jongensschool verhuisden de boeken, zodat we op 25 december 1955 (ja, ja, we werkten toen nog met Kerstmis!), onze intrek konden nemen in het voormalige gemeentehuis.

Jaarlijks groeiden het boekenbezit, het aantal lezers en het aantal uitleningen. Na tien jaar, op 31 december 1963, telden we al 3783 boeken, 6207 uitleningen en 240 lezers.

De bibliotheek bevond zich in een oud gebouw met vochtige muren. De boeken hadden hieronder erg te lijden. Er werd dan ook uitgekeken naar nieuwe lokalen.

Bevelse boeken worden parochianen

Onze Bevelse parochie plande onder impuls van pastoor Louis Witvrouwen in het begin van de jaren 70 de bouw van een parochiecentrum. Burgemeester Jos De Winter en het gemeentebestuur namen het gelukkige initiatief om een lokaal voor de bibliotheek te huren in het nieuwe centrum. Dit lokaal diende naar de strengere normen ook ingericht met het nodige meubilair. Op advies van Herman Vos, auteur en inspecteur der openbare bibliotheken, werd Broeder Machiels aangesproken. Deze was lid van de Hoge Raad van Bibliotheken, tevens architect en specialist in het ontwerpen van bibliotheken. Hij ontwierp de inrichting van onze spinternieuwe bibliotheek. Er waren een afzonderlijke jeugdafdeling, een afdeling vormende lectuur en een leeshoek voorzien. Het verhuizen van de boeken gebeurde nogmaals door de schoolkinderen. Op 3 november 1973 vond de eerste uitlening plaats in het gloednieuwe lokaal.

De officiële opening werd gepland voor zondag 18 november 1973. Toevallig werd die dag uitgeroepen tot verplichte autoloze zondag. Bovendien was het die morgen ijskoud en spiegelglad. De opening vond dus plaats met Bevelse genodigden en een paar moedige fietsers uit de buurgemeenten.

Bij het eerstvolgend bezoek van inspecteur Herman Vos op 13 mei 1974 schreef hij in het verslagboek: "Dit is een schitterend voorbeeld geworden." Op 31 december telden we 5.683 boeken, 5.731 uitleningen en 280 lezers.

Fusie met gevolgen

Op 1 januari 1977 werd Bevel een deelgemeente van Nijlen. De gemeentelijke bibliotheken van Bevel en Nijlen bleven autonoom werken. Doch wanneer het nieuwe decreet op de openbare bibliotheken van kracht werd, werd op 1 januari 1981 de gemeentelijke bibliotheek geherstructureerd en kreeg ze haar huidige vorm: Nijlen als hoofdbibliotheek en Bevel als uitleenpost. Ludo Coutteel, reeds bibliothecaris te Nijlen, bleef vanzelfsprekend zijn functie behouden, en ik werd gedegradeerd tot bibliotheekassistent te

Bevel.

Einde 1987 vond ik dat het stilaan tijd werd om de fakkel over te dragen. Ik nam ontslag en werd opgevolgd door Liliane Van Laer. Op dat ogenblik telde de Bevelse uitleenpost 9.148 boeken, 9291 uitleningen en 280 lezers.

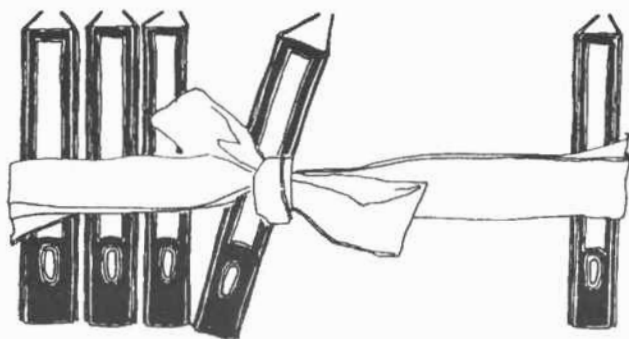
Eindelijk een waardige thuis

Het lokaal van de gemeentelijke bibliotheek werd nog steeds gehuurd bij de parochie. Het gebouw waarin zich het gemeentehuis bevond werd zeer bouwvallig. De pastorie ernaast kwam leeg te staan en ging verkrotten. Geïnspireerd door de Bevelse schepenen en raadsleden groeide bij het gemeentebestuur de schitterende gedachte om de pastorie te restaureren, ze om te bouwen tot dienstencentrum, en er ook de bibliotheek in onder te brengen. Terzelfdertijd zou het versleten gebouw ernaast worden gesloopt, zodat de pastorie en de omgeving een fraai uitzicht zouden krijgen. Architect Jan Geerts van Nijlen kreeg de opdracht de plannen te ontwerpen.

Op 24 januari 1990 kreeg Ludo Coutteel de plannen onder ogen. Daar hij op 1 november 1990 met pensioen ging, was het zijn opvolgster, Hilde Van der Donck, die in 1995 de nieuwe lokalen in gebruik mocht nemen. Het aantal boeken bedroeg toen 9431. In '94 werden 8343 uitleningen genoteerd voor 253 lezers.

Op 7 februari 1995 werden 9431 boeken door de schoolkinderen naar het nieuwe gebouw verhuisd. Na veel omzwervingen is de gemeentelijke bibliotheek Bevel eindelijk aangeland in eigen, frisse lokalen in een fraai gemeentelijk dienstencentrum. Een centrum dat pronkt onder een statige beuk en kastanjelaar, in een mooi aangelegde en rust uitstralende omgeving. Lezend Bevel kan de volgende eeuw aan!

Ward Op de Beeck.

Herinneringen van een misdienaar (2)

Bij het begin van de oorlog ben ik aangesteld als misdienaar. Ik gebruik speciaal het woord "aangesteld", omdat het in die tijd een betaalde job was. Job, die elke maand door pastoor De Bremaeker werd uitbetaald en waarvan hij op voorhand de rekening had gemaakt op de rand van een doodsbrief. In ons dorpke was er in die tijd nog maar één parochie met drie priesters, namelijk mijnheer De Bremaeker, pastoor, en twee onderpastors, mijnheer Heylen en mijnheer De Deyne. Over die De Deyne wil ik wel een paar woorden kwijt. Alhoewel hij vooral voor het zieleheil van de vrouwelijke kant van de parochie instond, was hij toch een man naar mijn hart. Hij was het immers die zich met veel ijver bezighield met het waaien en draaien van "de pastoor zijne cinema" - en ik, die een echte filmfanaat was... Nu was die cinema-zaal door de oorlog en zijn gevolgen (waaronder het dynamiteren van de kerktoren) wel in haar oorspronkelijke functie van kapel hersteld, maar de herinnering bleef. En het trachten naar het einde van de oorlog evenzeer...

Mijnheer De Deyne was iemand die buiten zijn interesse voor techniek tevens oog had voor alles wat in de natuur gebeurde. Zo herinner ik mij dat wij na een begrafenis terugkwamen van het kerkhof, de onderpastoor met rochet en stola, en ik met een kruisbeeld onder de arm. Ineens begon hij te praten over de mussen, die tsjilpend en wippend zaten te eten op de kasseien van de Nonnenstraat. "Kijk nu eens," zei hij, "hoe dik de mussen nog zijn. Maar bezie ze binnen een maand nog maar ne keer, dan zullen zij veel, veel magerder zijn..." Het was nog warm, maar de zomer liep al naar zijn einde...

Ook aan de oorlog kwam uiteindelijk een einde. Er was de bevrijding met een overrompeling van geallieerde soldaten die in verschillende kampen waren gelegerd. Wij, de snotjoeng, moesten voor ons vaders en de grotere broers fruit en groenten, tomaten vooral, gaan omruilen tegen sigaretten. Mijnheer De Deyne, zelf een roker, vroeg mij op een morgen na de mis of ik voor hem ook eens wou gaan omruilen. "Kom dan deze middag, na de school, eens binnen. Ik heb nog iets waar ge veel sigaretten voor krijgt!"

Die noen, nieuwsgierig naar wat dat "iets" zou zijn, was ik bij de onderpastoor. Op de tafel in de woonkamer stond een stoffige fles wijn, compleet met spinnewebben.

- "Wat denkt ge ervan?", vroeg mijnheer De Deyne.
- "Moet dat eerst niet wat afgekuist worden, mijnheer onderpastoor?"
- "Nee, jong, dat moet ge zó presenteren, dan zien ze direct dat het ouwe is!"

Met die fles wijn in een grauw papier gewikkeld ben ik naar het soldatenkamp gegaan en de kooplustigen waren groter in aantal dan verwacht. Zo heb ik mijnheer De Deyne ineens voor een paar weken aan sigaretten geholpen. Hij is er mij steeds dankbaar voor gebleven.

René Verhaegen.

Em. De Deyne (1902 - 1996)

“Jef Puls”

Langs de staatsbaan, zo halverwege tussen het dorp en de Paaleik, woonde Jef Puls. Ik meen mij te herinneren dat zijn officiële naam Voorspoels was, maar voor iedereen was hij Jef Puls, en voor mij een der mooiste mensen die ik ooit heb ontmoet. Het huis was een van de laatste typisch-kempische huizen die in het gehucht nog waren overgebleven: tamelijk lang, met ietwat uitgebuite muren, laag en wit gekalkt. Nu is het afgebroken. Daar woonde Jef heel alleen. Bij een van zijn kinderen intrekken wou hij niet: hij was content met wat hij had, en een dochter kwam regelmatig de boel wat opredden.

Ik ben er dikwijls geweest, want met de hoogdagen moesten we Jef Ons Heer brengen. Daags daarvoor ging ik dan naar hem toe om biecht te horen en om af te spreken rond welk uur hij ons kon verwachten. Ik vond Jef dan altijd zittend in zijn zetel... Ja, hoe moet ik dat uitleggen? Ge kent allemaal nog wel die oude, witte wijmen zetels met een hoge rug: ne “rust” worden ze soms genoemd. Die zetel stond naast het venster, naast de wit-houten tafel, en daarnaast stond de Leuvense stoof met een koffiepot op de buis. Verder nog een paar stoelen: dat was heel de meubilering. Op de tafel stond permanent de “zjat” met koffie. Ge kent ze wel, die tassen zonder oor die nu antiek zijn. Op het vensterschap lag een oude paternoster. En in de rimpels aan weerskanten van Jef's mond was een klein bruin streepke van het sap van zijn “chiek”... (“pruim in het A.B.N.). Als ik binnenkwam, zei Jef altijd: “Dag, meneer!” en lichtte dan met een stijf gebaar even zijn klak op, omhoog, en traag terug naar beneden. Uren heb ik daar alles bij mekaar versleten. Jef praatte gaarne, en ik wist dat mijn komst voor hem een aangename afwisseling was in de rustige eenzaamheid van zijn oude dag. En dan vertelde hij over “vroeger”. Toen hij daar woonde met zijn gezin, en ging werken in Antwerpen op “de travaux”: het zwaar werk van de arme wroeters van die tijd.

Nu doen ze dat met graafmachienen en bulldozers, maar toen met de “troeffel”.

’s Maandags trok hij heel vroeg op, te voet naar Antwerpen. Daar waren ze op logement “met halve kost”, gelijk dat toen heette: brood en smeersel namen ze mee. ’s Avonds kregen ze patatten, en ze konden er slapen. Zaterdagavond kwam hij terug naar huis, naar vrouw en kinderen. De vrouw zorgde voor de geit, ging hout trekken en strooisel scharrelen in de bossen, en bewerkte een stukske magere, ondankbare grond achter het huis. Verder hadden ze enkele kippen, waarvan de eieren verkocht werden. En zo trachtte de vrouw de centen bijeen te krijgen voor de huur. Soms konden ze een varken opzetten. Dat werd dan verkocht en gaf een extra inkomst die welkom was. En als het kermis was, werd er een pond suiker gekocht en wat krenten. Dan was het feest, met suiker in de pap en krentenbrood: zwart brood met krenten.

Op het kasteel “van den Huger”, tussen Bouwel en Herentals, woonde Madame Namur. (Ik heb die mensen goed gekend in mijn kinderjaren, en het kasteel staat er nog. Maar ik weet niet of ik de naam wel juist schrijf.) In de winter, vertelde Jef, woonde die in Parijs. En ze reed dan met een koets met twee paarden naar Mechelen, om daar de trein te nemen voor Parijs. En die mevrouw stopte dan bij Jef, en gaf altijd een groot pak af met eetwaren en klederen. En ik hoor Jef nog zeggen: “Dat was een braaf mens, en voor haar lees ik nog alle dagen vijf onze-vaders en vijf wees-gegroeten.”

Hier past een ogenblik stilte!

Jef stroopte ook bij gelegenheid. Niet met het geweer: met stroppen.

Op ne keer kreeg hij een haas in zijn strop. Maar eilaas, de eersten die de haas vonden waren... de gendarmen, die toevallig op ronde waren. Ze legden zich in hinderlaag, en toen Jef zijn strop kwam lichten, hadden ze hem bij de kladden.

Proces-verbaal natuurlijk!

Jef dacht na, en trok naar Meneer Engels, die op de Kesselsesteenweg woonde en Provinciale Conducteur was. Dus een man met invloed.

"Meneer Engels," zei Jef, "ik ben gepakt voor het stropen door de commandant van Berlaar..."

"Maar Jef toch", zei meneer Engels, "ge weet toch dat daar "bak" op staat!"

"Ja," zei Jef, "maar kunde gij daar niks voor doen?"

Meneer Engels bekeek Jef, en dacht ook na.

"Ik zal eens zien", zei hij. "Kom vanavond maar eens terug."

En meneer Engels nam zijn fiets en reed naar de gendarmerie van Berlaar. Hij zei tot de commandant, die hij goed kende:

"Ik heb gehoord dat ge Jef Puls gepakt hebt?"

De commandant knikte.

"Is het proces-verbaal al weg?"

"Hier ligt het..."

"Kunt gij het niet weglaten? Ge kent die sukkelaar toch. En de gevolgen voor zijn huishouden..."

De commandant dacht ook even na, scheurde resoluut het proces-verbaal door en wierp het in de papiermand.

's Avonds kwam Jef horen hoe het afgelopen was. Meneer Engels zei:

"Jef, er komt niks van. Maar zwijgen, he!. En houd toch op met stropen! Ge weet toch ook... een tweede keer kan ik niet meer helpen!"

En Jef antwoordde:

"Meneer Engels, het gebeurt niet meer. En ge zijt hard bedankt."

Meneer Engels begeleidde Jef naar de deur. Op de drempel keerde Jef zich langzaam om en vervolgde:

"De eerste haas die ik vang is voor u!"

Een tijdje nadien heeft hij woord gehouden...

Mocht iemand twijfelen aan de waarachtigheid van dit verhaal, dan wil ik eraan toevoegen dat het mij verteld werd door Jozef Simons, in de aanwezigheid van meneer Engels zelf, die zijn schoonvader was.

Ja, het was wel een speciale geest, de geest van de Paddekoten. Zo was het in de oude tijd: een buurtschap was een tamelijk gesloten geheel. Het was een arme buurt, te zien aan de enkele oude huizen die er nog stonden. En al was de echte armoede er verdwenen sinds het opkomen van de diamantslijperijen, de oude traditie zat er nog vast geankerd in de bewoners. Er leefde nog een minderwaardigheidsgevoel, dat door sommigen bewust werd in

stand gehouden. Met het centrum van de gemeente leefden de meesten daar niet mee, waar de andere gehuchten van het dorp dat wel deden. En parochiaal gezien waren ze altijd een probleem. Ge waart nu eenmaal "van de Paddekoten" of ge waart het niet. Het gehucht lag wat afzijdig, en de mensen hielden zich afzijdig. Nu is dat allemaal veranderd. De wegeltjes en karresporen zijn grotendeels asfaltwegen geworden, en in plaats van de oude huizekens staan er nu moderne huizen en villa's en bungalows. Ik weet het, als ik nu met een beetje heimwee terugdenk aan het verleden, dan heb ik ongelijk. De mensen daar zijn er kennelijk op vooruitgegaan. Ze hebben nu zelfs een eigen kerk en een eigen parochie: de parochie van Onze-Lieve-Vrouw.

Zouden ze er gelukkiger om zijn? denk ik soms. Misschien wel. Hopelijk...

Bekroond werkje Junior Journalistwedstrijd 1996

Wie laatst lacht, best lacht

ARIANE BOSCHMANS - 6A - CALASANZ

Mijnheer Veermans werkte als bediende in een groot kantoorgebouw te Antwerpen. Jaar in, jaar uit tikte hij er brieven, vulde hij allerlei formulieren in en zette stempels. Hij had één hobby: vogels verzamelen. Al zijn vrije tijd bracht hij door bij zijn gevederde vriendjes: parkieten, kanaries en twee papegaaien. Dit vond M. Veermans zó fijn, dat hij er met iedereen over praatte. Zijn collega's waren die vogelverhalen evenwel beu! Toen dat jaar de eerste april naderde, besloten ze de vogelliefhebber een goede poets te bakken! De dag voordien vertelden ze hem dat de Zoo van Antwerpen 's anderendaags vogels zou uitdelen, omdat hun voorraad té groot geworden was. Elke liefhebber zou er gratis één mogen afhalen. M. Veermans trapte er onmiddellijk in.

Op 1 april verscheen hij met een klein houten kooitje op het werk. Tijdens de middagpauze fietste hij in vierde versnelling naar de dierentuin. De collega's schaterden het uit en wensten mekaar geluk met de geslaagde grap. De man aan het loket van de dierentuin begreep onmiddellijk dat M. Veermans het slachtoffer was van een aprilgrap, maar besloot hem te helpen. Hij belde de afdeling "Vogels" op en even later werd M. Veermans bij de chef van de afdeling vriendelijk ontvangen. Als beloning voor zijn moeite kreeg van de chef een fraaie, blauwe parkiet. Wat een prachtige kleur; zo'n had hij nog niet! Gelukkig als een kind reed M. Veermans terug naar kantoor. De collega's schrokken zich een aap, toen M. Veermans hen triomfantelijk zijn aprilvogel toonde. Die dag, en alle dagen die er op volgden, werd er weer over vogels gepraat!

De Geschiedenis van het Nief Licht

Derde aflevering:

Nijlen vraagt alsmaar méér stroom!

“De Burgerij zullen wij begunstigen met eene goede verlichting,” zo luidde in 1921 het verkiezingsmanifest van “Lijst no 2”, de lijst van toenmalig burgemeester J. Mariën. “Lijst no 1” van toekomstig burgemeester Leopold Claes en van Simon Van Mengsel stelde dat meteen in vraag: “Zullen wij nu, kiezers en kiezeressen, aan al die beloften geloof hechten?!” De lezer kent reeds het vervolg van het verhaal: Nijlen kreeg van de nieuwe bestuursploeg inderdaad min of meer “schoone” en vooral spaarzame gasverlichting na de verkiezingen, en moest nog tot mei 1928 wachten op “stroom” van het provinciaal hoogspanningsnet. Hoe nu verliep de elektrificatie in onze buurgemeenten?

Kempen haalt achterstand in

In 1917 - 1918 was in Antwerpen reeds 32,8 % der woningen op het elektriciteitsnet aangesloten. In de landelijke Kempen werden slechts enkele lokale, schuchtere pogingen ondernomen om elektriciteit te bedelen, met geen al te overtuigend resultaat. Het provinciebestuur zou het gebrek aan privé-initiatief echter bijsturen. In 1923 werd een provinciale “regie” opgericht, ten einde een hoogspanningsnet (15.000 Volt) in de Antwerpse Kempen uit te bouwen. De gemeenten moesten dan zelf de elektriciteit in laagspanning (130 - 220 Volt) bedelen via een gemeentelijke regie of een concessie. En aldus geschiedde.

Lier zorgde reeds vanaf 1856 via zelfgemaakt gas voor de openbare verlichting. Het nieuwe elektrische licht mocht er daarom niet meteen schijnen. In 1906 wordt de elektriciteitsmaatschappij “Escaut” nog wandelen gestuurd en een gasconcessie voor 35 jaar ondertekend. En als in oktober 1921 Lier eindelijk over “stroom” beschikt, zal de gevestigde gasmaatschappij nog enkele jaren stokken in de wielen steken en trachten “openbaar” Lier uitsluitend met gas te verlichten.

Broechem (woning gelegen in een moeras) was oorspronkelijk een Frankische nederzetting en ten tijde van ons verhaal een landbouwgemeente. Toen het elektriciteitsbedrijf *Société d'Electricité de l'Escaut* in 1924 kwam aankloppen, werd er dan ook met lande-

lijke achterdocht voor stadse heren gewikt en gewogen... en de Boerenbond ter hulp geroepen, wat in januari 1927 tot een akkoord leidde. Ook in Broechem kon het “wit licht” gaan schijnen!

Was Broechem oorspronkelijk gelegen in een moeras, dan is **Emblem** volgens de toponomie “gelegen op een heuvel”. In 1928 besloot het dorpje, na een deskundig advies van de U inmiddels bekende ingenieur Stevens, tot aansluiting op het elektrische net via “Escaut”.

Wat we zelf doen...

Vrijwel al onze andere buurgemeenten bouwen in het begin van de dertiger jaren hun laagspanningsnet zelf uit via een regie ofte gemeentelijke elektriciteitsdienst en kopen de stroom aan van het provinciaal hoogspanningsnet.

In **Vorselaar** zorgde het steentje voor een almaar stijgende tewerkstelling... en een stijgende vraag naar “nief licht”. Vanaf 1914 zorgen de gebroeders Van Ginniken er voor een echt distributienet met nogal opvallende gebreken. Toch zou het tot 1935 duren, eer de gemeente de concessie afkocht en zelf in regie de “stroom” ging bedelen..., wat ze tot op heden volhoudt.

Grobbendonk telde in 1904 zes petroleumlampen voor de openbare verlichting. Daar, zoals in **Bouwel**, ondersteunden de slijpers fors de eis om elektrificatie. Zo werkten in 1926 in twee “fabrieken” te Bouwel liefst 175 slijpers, terwijl er verder 50 thuiswerkers werden geteld. Beide gemeenten wikten met Kempense zuinigheid alvorens te beschikken en bedelen tenslotte vanaf 1928, resp. 1929, de stroom in eigen regie. **Zandhoven** (1929), **Pulle** (1930), **Pulderbos** (1930) en **Viersel** (1934) zullen dit voorbeeld volgen.

Kessel en Bevel

In **Kessel** stelde de gemeenteraad in 1913 vast dat de petroleumlantaarns niet meer voldeden. De Antwerpse Gasmaatschappij stelde meteen voor 27 gaslantaarns te installeren tussen “dorp” en “statie”. In 1929 besloot men aan te sluiten op het provinciaal hoogspanningsnet en de elektriciteit te verdeelen in eigen regie. De werking van deze regie werd blijkbaar erg sober opgevat, want bij de overgang naar de gemengde intercommunale Internete in 1959 noteren we als personeel: de gemeentesecretaris en de -ontvanger (uiteraard deeltijds!) en één eveneens deeltijdse elektricien. Op die manier is het niet moeilijk te besluiten tot een andere en betere exploitatie.

Merkwaardig in het verhaal van Kessel is ook nog dat het verbruik van het gemeentebestuur niet verrekend werd door de "regie", maar simpelweg genoteerd als... *verlies!* Een misschien niet eens zo gewaagde oplossing, vermits in de beginjaren van de landelijke elektrificatie netverliezen tot 25 % blijkbaar aanvaard werden.

De eerste hoogspanningscabine van Bevel (anno 1930) in de Kieselweg, vroeger Molenstraat.

Voor **Bevel** gingen we even te raden bij onze actieve "Poempist" Jef Peeters. Jef vertelde ons zonder aarzelen dat de eerste hoogspanningscabine in 1930 gebouwd werd in de Molenstraat, nu Kieselweg. Zoals het kaartje in onze vorige bijdrage aantoont, werd de stroom vanuit Herenthout aangevoerd. Jef ging als jonge kerel nieuwsgierig kijken naar de bouw van de transformatiepost en herinnert zich nog hoe de gebroeders Van Briel uit Peer de elektriciteitspalen plaatsten. Zijn schoonvader, burgemeester Petrus Josephus Torfs, kreeg de allereerste aansluiting op het wonderlijke elektriciteitsnet. Ook in Bevel kon voortaan het "nief, wit licht" schijnen!

Verbazende groei in Nijlen

De nieuwe energie zorgde ook in Nijlen voor een stijgende welvaart. Onze slijpers konden voortaan zonder problemen een *molen* thuis *placeren* - en aldus in de grootst mogelijke vrijheid hun stiel beoefenen. Regelmatig moesten de elektriciteitsnetten uitgebreid of verzaamd worden, wat meer dan eens aanleiding gaf tot getouwtrek in de gemeenteraad. Ook de prijs van *den ellentriek* werd af en toe vinnig besproken door onze raadsleden. Zo besliste de raad op 29 maart 1933 de prijs van een kilowattuur te verminderen met 0,20 frank vanaf 1 mei. De gouverneur stelde evenwel prompt vast dat deze maatregel een gat van 20.000 frank zou slaan in de gemeentekas, en verzocht de gemeenteraad dringend op zoek te gaan naar nieuwe bronnen (lees: belastingen!). *Overwegende dat het heffen van weeral nieuwe belastingen niet billijk zou zijn*, besloot de gemeenteraad op 2 mei 1933 dan maar

om de prijs per kilowattuur, zijnde 2,50 frank voor licht en 1,40 frank voor drijfkracht, onveranderd te laten. Een korte becijfering leert ons dat het jaarverbruik van Nijlen in 1933 geraamd werd op 133.000 kWh. Een wel erg ruwe raming, vermits uit de boeken blijkt dat in 1930 reeds 313.612 kWh aangekocht werd via de 4 cabines die Nijlen toen rijk was (Nijlen-Bist, Spoor, Lilloo en "Nijlen-B"). Een kleine vergelijking. In 1996 telde Nijlen reeds 50 hoogspanningscabines, Kessel 30 en Bevel 12. Dat jaar kocht VEM-Nijlen ruim 52 miljoen kWh aan. Nijlen nam hiervan zo'n 31 miljoen kWh voor zijn rekening. Dat betekent dat, vergeleken met 1930, het totaal verbruik in ons dorp 100 maal gestegen is in 1996! Merkwaardig ook is dat de kWh-prijs "licht" nominaal slechts verdubbelde van 2,50 frank in 1933 tot zo'n 5 frank in 1996. Rekening houdende met de muntdevaluatie komt dit neer op een forse daling van elektriciteitsprijs. In 1930 telde Nijlen 5.041 inwoners, in 1996 waren er dat 11.197. Het gemiddeld jaarverbruik per inwoner steeg aldus van nauwelijks 60 kWh in de startjaren tot 2768 kWh in 1996. Toch cijfers om even bij stil te staan...

"Elektrikwerkers" van het eerste uur...

Nijlen bouwde zijn elektriciteitsnet uit tot in het verste gehucht. Op het investeringsprogramma van het gemeentebestuur vroeg "den ellentriek" trouwens enkele jaren bijna al het beschikbare geld. Van een echte, zelfstandige elektriciteitsdienst was er in de pioniersjaren echter geen sprake. Volgens onze archieven waren de "elektrikwerkers van voor den oorlog":

- Alfons Cools, gemeentesecretaris en bestuurder elektriciteitsdienst, vanaf mei 1927;
- Frans De Bakker, elektricien vanaf november 1927;
- Gommaar Storms, gemeenteontvanger en "ontvanger der elektriciteitsgelden" vanaf januari 1932;
- Petrus Kegelaers, geldomhaler-bediende vanaf 1 maart 1937.

Wellicht behoorde ook Achiel Barri, volgens de boeken "tijdelijk helper elektriker" tot de vooroorlogse ploeg; wij vonden zijn naam voor het eerst in documenten van 1941. Overigens, wie voor "den ellentriek"

Max Goormans en Frans De Bakker: "elektrikwerkers" van het eerste uur!

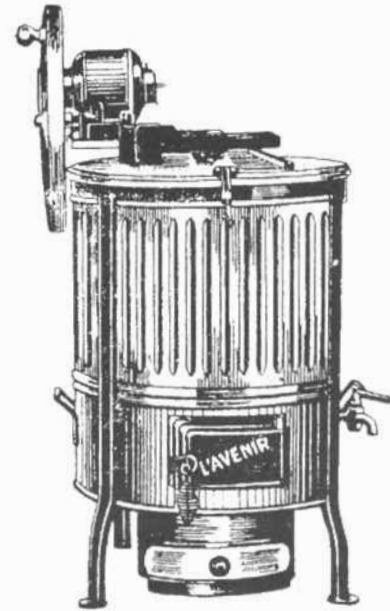
werkte, werkte voor de gemeente... en omgekeerd. Zo eenvoudig was het leven toen nog!

Natuurlijk werd "Fransken Ellentriek" ook meer dan eens geholpen door ingehuurde, potige kerels, die dan per (min of meer) gepresteerd uur vergoed werden.

Op de vlucht

Het eerste magazijntje van de "elektriciteitsdienst" was een berghok van de "ouw krak", het huidige Githo. Een eenvoudige stootkar en dito ladder vormde de eerste, elementaire uitrusting van onze "elektrikwerkers". Later zou er een heuse, uitschuifbare ladder op wielen van de firma Wasterlain komen. (Merkwaardig detail: de huidige, moderne hoogtewerkers van VEM werden eveneens door Wasterlain geleverd!) Op de eerste auto zou echter tot een heel eind na de oorlog moeten gewacht worden. Toen de Duitsers ons land binnenvielen, ging ook Frans De Bakker met zijn gezin op de vlucht. Aan de stootkar van de elektriciteitsdienst werden twee fietsen vastgebonden... en zo geraakte de familie tot in Lebbeke. De jonge Fons De Bakker werd veiligheidshalve op de kar "verankerd"..., en zowaar eventjes vergeten bij een alarm. Fons herinnert zich nog levendig hoe een Duitser zich over hem ontfermde en hem troostte met chocolade. Een stukje menselijkheid in bittere oorlogsjaren! Negen dagen duurde de vlucht van het gezin De Bakker. Frans keerde, zoals zovelen, met de zijnen terug naar Nijlen... waar hij zijn winkel geplunderd terugvond. Hij heeft in die oorlogsjaren, zo goed en zo kwaad als het ging, Nijlen van stroom voorzien. En "den ellentriek" leverde ook zijn bijdrage aan het herbergen van daklozen! In Nijlens eerste hoogspanningscabine in de Looystraat (in de boeken "kabien Lilloo") werden zeven werkweigerars gedurende zo'n twee maanden verborgen voor de bezetter. Frans had natuurlijk goed uitgelegd wat de mannen mochten, maar vooral niet mochten aanraken!

"Kabien Lilloo"

Wasmachine "L'Avenir" uit de vooroorlogse periode. "Werkt met motor van 1/3 HP. Wordt ook geleverd om met de hand te werken." - Men weet maar nooit!

Engelse draad in de Statiestraat

Na regen komt zonneschijn. Aan de oorlog hielden we, naast vele kwade herinneringen, onder meer ook nog wat "stock"-goederen over. Zo vertelde Fons De Bakker mij dat de eerste elektrische verlichting van de Statiestraat na de oorlog aangelegd werd met ijzeren, Engelse legerdraad. Die was sterk, maar moeilijk te verwerken. Het moet een eenvoudige installatie geweest zijn, zonder al te veel "fontonten". Een schakelaar was niet nodig: 's avonds werden in de garage van Fransken Ellentriek twee draden in mekaar gevlochten en... in de Statiestraat brandde fier de lamp! Over de evolutie van de Nijlense Elektriciteitsdienst naar het eigentijds energiediensten-bedrijf dat VEM-Nijlen is, hebben wij het in een volgende bijdrage!

Walter Caethoven

BRONNEN

- Gemeente-archief Nijlen (met hartelijke dank aan Nora, Sandra, Frans, Jeff en Louis)
- Waterdruk in Antwerpen... een stroom van elektriciteit (N. Kerckhaert en D. De Vleeschauer)
- Industriële revoluties in de provincie Antwerpen (R. Baetens)
- Industriële archeologie in Vlaanderen (R. Baetens)
- 75 jaar en meer elektriciteit in Peer (Gust Gaethofs en Jaak Geuns)
- Verder mijn oprechte dank aan Gust en Alfons De Bakker, Anneke en Jan Claes, Maria en Louis Lieckens, Robert Peeters, Jan Rymenants, Fien en Juul Thys, Willy Van Tendeloo en René Verhaegen voor de "verlichting" van mijn onderzoekswerk!

Een (cijfer)wandeling door het startjaar 1928

1928 is het startjaar van de "elektriciteitsdistributie" in onze gemeente. Een kleine wandeling door de boeken van gemeenteontvanger Gommaire Storms geeft ons een beter idee van de handel en wandel van ons toenmalig dorp... waarin alles heel wat "simpeler" en zonder "fontonten" verliep. Gaat u mee?

• **Bouten en moeiers.** Gemeente Nijlen aan L. Morr , smid Nijlen... zo luidt de titel van een "bewijsstuk". Pol Morr  verzorgde het ijzerwerk voor "den ellentriek" en leverde de nodige "bouten en moeiers".

De factuur wegens levering van ijzers voor de aansluitingen van particulieren in 1928 bedraagt 2.473,76 frank. De eerste levering gebeurde op... 1 mei 1928. Onze smid noteerde toen:

- ijzerwerk voor elletriek (Kerk) 9½ kgr (3,00 fr de kgr) met 4 bouten (2 fr het stuk)
- Gildezaal 10 kgr ijzerwerk met 4 bouten met 2 moeiers
- Pastorij 3½ kgr ijzerwerk.

Op 12 mei volgt dan "Huis G. Engels" met "3 kgr ijzerwerk, 2 bouten en 4 moeiers". En zo gaat de lijst verder met huis Horemans, huis Jan Verbist, huis Victor Reynders... Interessant voor wie zich in de uitbouw van ons elektriciteitsnet wil verdiepen!

• Dat met **compteurs** wel eens meer gevoeld werd in Nijlen, weet iedereen. Snuffelend in de boeken van 1928 ontdekte ik de allereerste factuur van de Provinciale Electriciteitsdienst voor ons allereerste *kabien* op Lilloo. Met een totaal bedrag van 100 frank en 6 centimes werden 99 kilowattuur betaald, zijnde het verbruik van heel Nijlen voor mei 1928! Alle begin is moeilijk, en dus was die factuur er pas na een rechtzetting door het provinciebestuur gekomen. Het document vermeldt laconiek : *Meter draaide verkeerd. Draairichting omgekeerd.* Sindsdien draait de meter op Lilloo - bij mijn weten - in de goede richting. Zo dwars zijn ze in Nijlen ook weer niet en... "zjust is zjust!"

• **Voor de verlichting der straten** presenteert de Antwerpse Gasmaatschappij regelmatig een vrij forse factuur. In maart 1928 brandden 8 "nachtlantaarns" elk 340 uur, de 54 "avondlantaarns" elk 116 uur. Per uur en per "bek" kostte dat 6 centimes, hetzij in het totaal 541 frank.

• Soms stoten we in de boeken ook op een regelrechte verrassing. Zo blijkt dat het gemeentebestuur ook regelmatig drie **gendarmen** spijzigde. De Consoorten Van Herck - Schoofs gelastten zich met deze nobele taak voor amper 180 frank per jaar. Een prijke, rekening gehouden met de stevige eetlust van de toenmalige "armen der wet" !

• **Schoolhoofd Meester Mercelis** kocht dat jaar onder meer voor onze jongensschool aan: 27 k goudronn , 100 steenen leien, 12 flessen schoolinkt, 6 bakjes krijt, een halve riem Propatria (papier!), 100 enveloppen, 2 ds gommen, 1 gr porte-plumes, 1 gr latten, 100 cahiers, 400 teekenboeken en 8 dz passers, samen goed voor 1398,25 frank.

• Frans De Bakker diende dan weer een factuur in van 606 frank **voor geleverd werk op de pastorij, om het plaatsen der Electriche leiding.**

• Op 13 maart werd **Pastoor Van Looy** ten grave gedragen. Bij die gelegenheid werden 8 gaslantaarns met "rouwfloers" bekleed en gedurende vier uur ontstoken. Zo blijkt uit de bewijsstukken van de gemeenteontvanger.

• Prof. Frans Daels ondertekende op 7 december 1928 voor Nijlen het *Bewijs van Storting eener Gift van Twee Honderd vijftig Frank als aandeel in de oprichting van Vlaanderen's IJzergedenkteken*, waarvan graag akte!

• In hetzelfde jaar organiseerde het fiere **Lenig en Vlug** een turngouweest, waarvoor ons bestuur een toelage toekende van 1000 frank.

• Het **Vrijwillig Pompierkorps** moest het dan weer stellen met een toelage van 500 frank.

• Wie er in het gezegende jaar 1928 geboren werd, kunnen we onder meer afleiden uit een verrekening van **31**

kraambedden van de St.-Willibrordusgilde van Onderlinge Bijstand. Voor het eerste kind kreeg de familie Frans Vercammen 25 frank geboortepremie; het groot gezin Karel Van Tendeloo verwelkomde toen zijn twaalfde spruit en werd hiervoor beloond met 125 frank.

• **Wat zij verdienen in 1928**

- Simon Verreet, koster, kreeg als *klokluider* in 1928 van het gemeentebestuur de ronde som van 500 frank.

- Daarmee verdiende de koster méér dan de achtbare *gemeenteraadsleden* C. Cuypers, M. Van Looy, Aug. Van Peer, Flor De Cnaep, Aug. Dillen, Aug. Dielens, Jos Heylen en L. Kegelaers... die het samen met 470 frank (voor gans het jaar!) moesten stellen. Burgemeester Pol Claes verdiende met 600 frank net iets meer dan de klokluider; schepenen Judo Van Tendeloo en August Faes waren tevreden met 300 frank per jaar.

• **Telefoneren** kon men ook al op ons gemeentehuis. Het *roepnummer* was... 19. In juli 1928 werd juist vijftientig maal getelefoneerd voor een totaal bedrag van bijna 15 frank!

Walter Caethoven

FOTO : Het schakelbord van de oude slijperij Lieckens in de Spoorweglei. De motoren kunnen zo weer gestart worden!

Verloren Maandag te Bevel

Ooit was Bevel een rustig Kempens dorpje, een overwegend boerengemeenschap. Velen verdienden amper genoeg om voor zichzelf te kunnen zorgen. Veel overschot hadden ze er niet, en alleen op "grote" dagen kwam er rosbief op tafel. Op 't veld was in de winter geen werk: pas in januari, als 't graan gedorst was, hadden die hardwerkende mensen wat tijd om zich te ontspannen. Maar veel mogelijkheid tot verzet was er die tijd van 't jaar niet. Een jaarlijks weerkerende hoogdag was *Verloren Maandag*, de eerste maandag na Driekoningen. Dan hield de fanfare haar teerfeest en konden de mensen bij goed eten, dansen en springen hun beslommeringen enigszins vergeten.

Over de oorsprong van het feesten op die dag is niet veel geweten. Het zou de vinding van het verloren kind Jezus in de tempel kunnen zijn (zie evangelie Lucas II.41-45). Daar vele volkse vieringen gepaard met feesten hun oorsprong hebben in het christelijke erfgoed, zou dit ook hier het geval kunnen zijn. Zo vonden de mysteriespelen in de Middeleeuwen ook eerst plaats in de kerk. Omdat de scènes uit het oud en nieuw testament met meer wereldse elementen werden uitgebreid, werden de spelen later opgevoerd buiten de kerk. Een andere versie verwijst naar een gebruik uit de late middeleeuwen. Op die maandag werd o.m. te Antwerpen voor de Lakenhalle het boek van de gilde voorgelezen in aanwezigheid van de vroege stedevaders. De werkgezellen werden ingelicht over hun rechten en plichten. Na de voorlezing was het inmiddels etenstijd geworden en vermits de dagen maar kort waren (winter!), achtte men het niet meer de moeite waard om nog aan de slag te gaan. De "verloren" dag werd dan verder in de herbergen doorgebracht. In de Kempen hielden de gilden hun teerdag.

Omdat de fanfare voor de oorlog integraal deel uitmaakte van het lokale verenigingsleven, deed bijna iedereen aan die viering mee. Van werkverlet was er bij de boeren geen sprake, en de slijpers die er toen waren, durfden 's maandags wel eens een schoft verletten. Het dorp telde omstreeks 1925 amper 800 inwoners en praktisch ieder gezin leverde een muzikant, of was "mamber" (erelid). Toen gold het lidmaatschap van de fanfare nog zowat als een statussymbool. Al de leden van de toenmalige gemeenteraad (7 in getal, burgemeester en schepenen inclusief) waren erelid. De gemeentesecretaris en de twee onderwijzers die Bevel toen rijk was, hoorden er vanzelfsprekend ook bij. Dat er op verloren maandag van "schooldoen" niet veel in huis kwam, is te begrijpen. De meesters teerden ook mee en lieten die dag de teugels wat losser. Na schooltijd stapten ook zij mee op met de fanfare.

• *De gemeenteraad en enkele notabelen van Bevel in 1925. We herkennen van links naar rechts, **zittend**: Jef Dillen (boer Dillen), schepenen en eveneens voorzitter van de fanfare, Jef Torfs, burgemeester, Jef Van den Eynde (Jef de Metser), schepenen; **staande**: Jef Peeters (Seppeke), meester Boons en meester Van Hoof, Jozef Van Tendeloo, secretaris en voormalig voorzitter van de fanfare, Frans Bats (Batske) en Frans Vertommen (Sus van Tongel). Omdat het 7de raadslid, Emiel Dens sinds 1922 geen vergaderingen meer had bijgewoond (hij bleef wel erelid van de fanfare), werd hij eind 1926, zonder dat er verkiezingen waren, vervangen door Emiel Lembregts, die bombardon speelde.*

Met losse teugels naar het teerfeest!

Om 7 uur was er in onverwarmde kerk een mis, die door de aanwezige muzikanten goed meegezongen werd. Na de mis, het was dan nog donker, trok men al spelende naar den Heikant, naar zaal "De Duif", bij Frans de Metser (Frans Mariën). Te midden van de muzikanten ging Tist Sluyts met, op een hoge stok, een van boven afgeschermdde lamp. Die gaf zo'n hel wit licht dat iedere muzikant zijn partituur goed kon lezen. Die lamp was gemonteerd op een koperen bol met onderaan een groot petroleumreservoir. Om te kunnen ontvlammen moest de petroleum onder druk gebracht worden, zodat hij gasvormig werd en in een ronde witte, metalen kous kon branden. Het onder druk zetten gebeurde met een fietspomp die aan het reservoir gekoppeld werd. Men pompte tot door verhoogde druk een gasmengsel ontstond dat kon aangestoken worden. Die lamp was gekocht bij Fons De Winter in 't dorp, die zaakvoerder was van de Boerenbond. Soms trok men uit met nog een tweede, geleende lamp. Destijds waren die nogal in gebruik voor de verlichting van kiekenkoten.

Bij Frans de Metser in den Heikant aangekomen, namen ze dadelijk aan lange schragen plaats voor de frut met boterhammen. Die boterhammen werden ter plaatse van een groot brood gesneden, nadat eerst

met een broodmes op de achterkant ervan een kruis-
teken was gemaakt. De fruit werd in grote kommen
geleverd door Mandes Loes van Nijlen, die ook
mamber was te Bevel (In Bevel was er toen nog geen
beenhouwer).

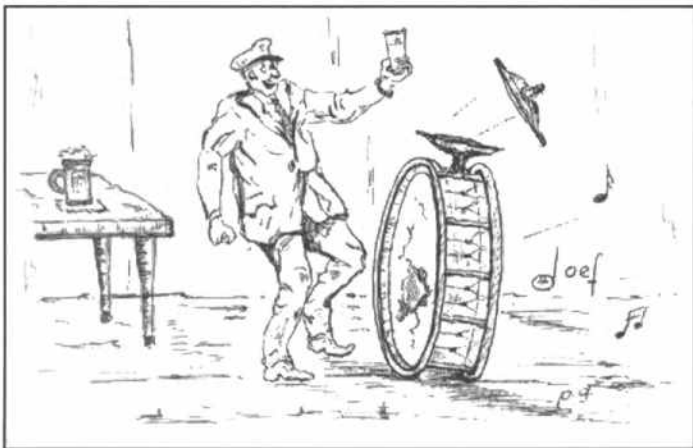
Na dit stevig ontbijt vertrok men voor een rondgang
door de gemeente. Die tocht verliep volgens een vast
ritueel. Een van de tamboers sloeg op zijn kleine trom
een roffel, ramplanplan... Dit was het sein om buiten
te komen en zich op te stellen. Eens buiten roffelde
men weer voor de te spelen mars. Dan volgde de
afslag op de *grosse-caisse* en telde Witje, de muziek-
meester, één, twee, drie. Pas bij de volgende slag
met de *mailloche* vertrokken de muzikanten.

Met een mars stapte men eerst naar het verste café,
dat van Trien Meurrekens op de Nijlensesteenweg.
Vandaar ging het naar Fons De Win, verder naar de
Schellens, en in 't dorp naar den Herreman of den
Delen. Om halfeen kwamen ze terug in den Heikant
aan voor het middageten. Het menu bestond traditio-
neel uit groentesoep met véél ballekens, waarin een
rol soepvlees was meegekookt. Daarna volgde ros-
bief met erwtes, worteltjes en aardappelen. Als des-
sert aten zij rijstpap met bruine suiker. Mathil van Jef
De Win en Julie van Jefke Lieckens waren jarenlang
de gewaardeerde kokkinnen.

Na het middagmaal werd er wat gebabbeld en las de
secretaris het verslag voor met de prestaties van het
voorbijge jaar. Dan werd afgesproken welke cafés men
nog ging doen. Meestal was de namiddag voor Tist
van Bettekens, halfweg den Heikant en het Dorp.

(wordt vervolgd)

Jef Peeters

N.B. : Heel de tijd dat Jef Torfs burgemeester was te Bevel
(in 1932 legde hij zijn ambt neer) had te Bevel geen keus
plaats. Als er in de gemeenteraad een vacature kwam, werd
er pas bij de aanvang van een nieuwe bestuursperiode van
6 jaar in de vervanging voorzien. De enige lijst die opkwam
werd dan aangevuld met personen die de gunst van de
bevolking (en ook van pastoor Van Tendeloo!) genoten.
Meestal waren het vaders van een heel groot gezin.

“De Pastorije” in 1850

*Welen te Nijlen waren ervan overtuigd dat de
toestand zo niet kon blijven duren. De oude pas-
torie was niet meer bewoonbaar. Er was “gedu-
rige vogtigheid” om over “de ziltigheid” maar te
zwijgen. Het was schadelijk “voor de gezondheid
van deszelfs bewoners en kan aanleiding geven
tot het bekoomen van zeer pijnlijke ziekten, zoo
als Sciatica, Flerecyn, koude zinkingen, hevige
darmziekten en andere van dien aard.”*

De 11de maart 1850 kwam de gemeenteraad
samen om het geval te bespreken. Burgemees-
ter Beirens opende de vergadering met de verklaring
dat door het ontbreken van een *bovenstagie* de pas-
toor, onderpastoor en andere bewoners verplicht wa-
ren om in de *benedenplaatsen* te verblijven. Brou-
wer- burgemeester BEIR, nooit om een grap verlegen,
heeft er zeker olijk aan toegevoegd dat de Nijlense
herders al last genoeg hadden met hun recalcitrante
parochianen en dat *het flericijn* en de *Sciatica* er bo-
venop voor de Nijlense clerus dodelijk zouden zijn. De
grote vraag, zoals altijd: het geld! Secretaris De Cnaep
schetste de lamentebele staat der gemeentekas en
voegde eraan toe dat er nog andere zorgen waren dan
de pastorije. Volgt dan een lange jeremiade over het
ruimen van waterlopen, het kappen van struiken en
schaarhout, toekomstige benodigdheden voor de
school, het benoemen van *eenen ondermeester*, enz.,
enz. De wijze lieden keken even naar mekaar en knik-
ten instemmend. Dan ontstond er tussen de schepe-
nen Daems Joannes Josephus en De Doncker
Joannes Gommarus een heftige woordenwisseling.
Daems bepleitte met een hoop argumenten en waar-
schijnlijk zeer welsprekend dat de gemeente een be-
langrijke dotatie zou besteden aan het schoner uitzicht
der pastorie, maar de nuchtere en zakelijke boer De
Doncker, zeker geen vriendje van de pastoor en mis-
schien een tikkeltje liberaal, repliceerde dat de onder-
pastoor toch elders kon gaan wonen, dat de kerk en
de pastorie reeds hopen geld hadden gekost en dat
met het optrekken *eener stagie* de benedenplaatsen
niet droger zouden worden en of ze misschien alle-
maal *de stagie* zouden bewonen?

Waarde lezer en lezeres, hoort u ook het gegrinnik
van alle... nee, van enkele raadsleden? “Kom, Marie,
geef ons nog eens een pint!” Het onderling dispuut en
gehakketak duurde nog een tijdje voort tot burgemees-
ter Beirens met een voorstel op de proppen kwam.
De kerkfabriek zou een bijdrage leveren van 1500 fr.
De gemeente eveneens 1500 fr., met daarin reeds
begrepen de gelden gestort door *ieverige* →

parochianen en welmeinnende lieden. De hamvraag die iedereen op de lippen had en graag beantwoord wilde zien: hoeveel zouden staat en provincie in de kosten bijdragen?

De Pastorie van Nijlen in het begin van deze eeuw

Secretaris De Cnaep kreeg de opdracht een brief te schrijven naar de arrondissementscommissaris te Mechelen om de kwestie voor te leggen aan de gouverneur der provincie Antwerpen.

En het duurde, en het duurde! ... Nee, het duurde in 1850 niet lang. In de zitting van 1 mei 1850 werd de brief (nr. 260!) besproken van *mijnheer den commissaris van het arrondissement Mechelen van 24 April j.l. waarbij hij toezend het ontwerp, opgemaakt door den Heer Bouwmeester der provincie voor de verhooging van de pastorie dezer gemeente bij middel eener stagie en andere onvermeidbare werken van verbetering aen dezelve toe te brengen, ten zelve tijde te kennen gevende dat de onderstandsgelden de 2.500 fr. of ten hoogste 3.000 fr. niet zullen overschreiden en dat om alle werken uit te voeren die in de begroting aangeduid zijn het noodzakelijk is dat de gemeente en het kerkfabriek daerin krachtadiger tusschenkomen. Gezien en onderzocht het ontwerp der te verrigten werken als ook de begrooting dier, bedragende ter somme van frs. 8289,38.*

De rekening

Wie de onderhandelingen met de pastoor voerde in mei of juni 1850 is me niet bekend maar het moet een gewiekste kerel geweest zijn, want hij slaagde erin de parochieherder te overtuigen een aanzienlijke som te investeren in *het optrekken eener stagie*.

De eindsom was gauw gemaakt en onze vroede vaders zullen niet weinig fier geweest zijn dat de gemeente er zo goedkoop vanaf kwam. Hier volgt de slotrekening:

Overwegende:

1° Dat de gemeentekas daer in zou medegelden voor	fr. 600
2° De vrijwillige inschrijving voor	fr. 900
3° De bijdrage van het kerkfabriek ten beloope	fr. 2000
4° De onderstandsgelden van den staet & provincie	fr. 3000
zeggen samen	fr. 6500
De begrooting bedragende	fr. 8289,38
verschil van	fr. 1789,38

Werd die 1789,38 fr. door de pastoor bijgepast? Wie zal het nog zeggen?

Jos Bastiaens.

In Memoriam

Ludovicus Augustinus Thys

Het Davidsfonds van Nijlen en zijn Heemkring De Poemp delen in het verdriet dat Jan, Jos, Jeannine en de Familie treft bij het heengaan van hun vader, de Heer L. A. Thys (september 1903 - maart 1997). Voorbeeldig was de zorg en de liefde waarmee hij tot in zijn gezegende leeftijd trouw door zijn kinderen begeleid werd. Voorbeeldig ook was zijn onverstoorbare levenslust. Wij zullen hem niet vergeten.

Werken mee aan dit nummer :

Redactie : Jos Bastiaens, Hypoliet Budts, Walter Caethoven, Emiel De Deyne⁺, Ward Op de Beeck, Jef Peeters, Rudy Verdonck en René Verhaegen

Fotografie: Walter Caethoven, Fr. Raets, Jeannine Thys en René Verhaegen

Tekeningen : Paul Geefs, Dirk Lieckens, Marc Verreydt en DF-ledenblad

Grafische vormgeving en zetwerk : W.Caethoven

Druk : Miel Van de Sande

Eindredactie: Rik Claes

